

PAPER DETAILS

TITLE: Bir Refah Devleti Analizi: Ekonomik ve Sosyal Sonuçlar

AUTHORS: Gülden Ülgen,Leyla F Arda Özalp

PAGES: 219-243

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/355295>

Bir Refah Devleti Analizi: Ekonomik ve Sosyal Sonuçlar

A Welfare State Analysis: Economic and Social Consequences

Gülden ÜLGEN*
Leyla F. ARDA ÖZALP**

Öz

Kökenlerini farklı tarihsel miraslardan alan refah devletleri, gelişimsel çizgiler açısından farklılık göstermişlerdir ve içinden geçtikleri tarihsel süreç, farklı refah rejimlerinin oluşmasına kaynaklık etmiştir. Her biri farklı bir refah kapitalizmi dünyası sunan refah devletleri, barındırdığı belirgin farklılıklara rağmen çeşitli varoluşsal benzerlikler taşımaktadırlar. Bu çalışmanın amacı, refah devletlerinin bazı ekonomik ve politik uygulamalar açısından barındırdığı farklılıkların kabulü ile birlikte temelde hizmet etmeleri beklenen bazı ortak hedefler açısından bir değerlendirme yapmaktır. Refah devletine dair niteleyici bir çerçeve oluşturmak adına çalışmada dört farklı ekonomik ve sosyal durum analiz edilmiştir. 17 farklı OECD ülke verisi ile dinamik panel veri analizinin kullanıldığı çalışma sonuçları, refah devletinin ekonomik büyüme, genel istihdam, kadın istihdamı ve genel refah üzerinde pozitif etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Refah devleti, Ortak Hedefler, Genel Refah, Ekonomik Büyüme, İstihdam

Abstract

Welfare states originating from various historical traditions display differences articulated by the lines that can be traced back through their respective developments.. Each welfare regime presents a different world of welfare capitalism which, despite the differences each entails, can be said to share various essential qualities. The purpose of this study is to evaluate the economic and political applications of the welfare states with the assumption of essential regime differences, as well as the shared fundamental ends these various regimes can be expected to serve. Four different socio-economic cases have been analyzed for the purpose of descriptively framing the welfare state. The study results, which include dynamic panel data with the data of 17 different OECD countries, suggest that the welfare state has a positive impact on economic growth, general employment, female employment, and general welfare.

Keywords: Welfare State, General Goals, General Welfare, Economic Growth, Employment

* Prof.Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü. E-posta: gulden@istanbul.edu.tr

** Arş.Gör.Dr., Adıyaman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü. E-posta: larda@adiyaman.edu.tr

Giriş

Yirminci yüzyıl sanayi toplumlarının en belirgin özelliği sosyal politikalarda yaşanan gelişme ve devletin sosyal politika alanında hızla artan sorumluluğudur. Siyaset felsefesinin zaferi olarak kabul edilen refah devleti, sosyal politika çabalarının birikimidir. Refah devleti tanımlaması, içermiş olduğu politika ve programlar ya da birey, aile ve devlet algısı kapsamında farklılık gösterebilmektedir ve bu nedenle refah devletinin tek bir yapı olduğu düşünülemez. Esping-Andersen'in 'liberal, muhafazakâr (korporatist) ve sosyal demokrat' refah devletleri ayrımını yaptığı 'Refah Kapitalizminin  Dünyası (The Three Worlds of Welfare Capitalism, 1990) adlı çalışmasında, bu üç refah rejimi arasındaki belirgin çizgileri ortaya koymuştur. Refah rejimlerini sınıflandırma alışmaları, Esping-Andersen'dan sonra da devam etmiş ve mevcut l sınıflandırmaya yeni türler eklenmiştir. Bu çalışmaların kapsamı, refah rejimlerini tanımlayan yeni tipolojilerin kullanılmasının yanı sıra büyük ölçüde harcamalara dayalı karşılaştırmalı çalışmalar diğer taraftan aile ve cinsiyet politikaları veya bu iki önemli kurumun toplumsal rolleri, eşişsizlik ve yoksulluk gibi modern refah devletlerinin niteliksel özelliklerini ortaya koyan çalışmalar ile genişletilmiştir. Bu şekilde refah devleti, ortaya çıktığı andan itibaren sosyal bilimciler tarafından yapılan kapsamlı ekonomik ve politik tartışmalara konu olmaya devam etmiştir.

Refah devleti yazını büyük ölçüde harcama miktarları üzerinden şekillenirken refah uygulamaları da buna paralel olarak, devletlerin ulaşmış olduğu harcama boyutlarıyla ele alınmaktadır. Refah devletinin sosyal harcamaları ifade eden boyutları ve ekonomik etkinlik arasındaki ilişkinin rengi, refah devleti yazınında veya politika uygulamalarında tartışılan önemli bir konudur. Ekonomik etkinliğin refah devletinin ulaşmış olduğu boyutlar tarafından olumsuz etkileneneği görüşü, refah programlarının ciddi verimlilik kaybı yaratacağı düşüncesi etrafında birleşmektedir. Tüm genel refah devleti programlarının mı çalışma caydırıcı unsurlar ürettiği yoksa belirli refah programlarının mı bu etkiyi yarattığı hususunda fikir birliği sağlanamamıştır. Refah devletine en güçlü eleştiriler, liberal ekonomistler tarafından getirilmiştir. Cömert refah programları, liberal görüşün özellikle karşı çıktığı unsurdur. Cömert refah programlarının refah bağımlılığı yaratacağı ve bu doğrultuda refah bağımlılığının çalışma caydırıcı etkiler doğuracağı ve nihayetinde ekonomik etkinliğin sağlanamayacağını düşünmektedirler (Headey, Goodin, Muffels, 1999, s. 126). Ekonomik büyüme veya ekonomik etkinlik ve refah devleti arasındaki ilişki hakkında süren bu tartışma, refah devleti gelişiminden itibaren varlığını sürdürmektedir.

Refah devleti harcamalarının ekonomik etkinlikle arasındaki tartışmalı ilişkiyi netleştirmek, kadın istihdamı, genel refahın bir göstergesi olarak yaşam kalitesi ile olan bağlantısını ortaya koyabilmek adına bu çalışmada dört farklı model oluşturulup analiz edilecektir. Çalışmanın amacı ise refah rejimlerinin ekonomik ve politik bazı uygulamalar açısından barındırdığı farklılıkların kabul ile birlikte temelde hizmet etmeleri beklenen ortak hedefleri açısından bir değerlendirme yapmaktır. Bu kapsamda çalışmada öncelikle farklı refah rejimlerinin oluşumunun nedenleri üzerinde durulmuş sonrasında refah devletlerinin ekonomik etkinlik, yoksulluk, eşişlik, gelir dağılımı, cinsiyet ve genel yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çeşitli çalışmalardan bir yazın taraması sunulmuştur. Çalışmada kullanılan metodoloji anlatıldıktan

sonra ise çalışmanın amacı ile uyumlu olarak OECD ülkelerinin ele alındığı dört farklı ekonomik ve sosyal durum analiz edilmiştir. Bu çalışma literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olarak, refah devletini hem ekonomik hem de sosyal sonuçlarıyla birlikte ele almaktadır. Kullanılan dört farklı model ile refah devletine dair nitelleyici bir çerçeve sunulmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, refah devleti hakkında genel bir fikir sunması açısından önem taşımaktadır.

Refah Devleti ve Refah Rejimi Farklılıklarının Kökenleri

Her bir refah rejimi, farklı bir “refah kapitalizmi dünyası (worlds of welfare capitalism)” sunmaktadır. Sıkı sıkıya entegre olan her bir dünya diğer taraftan birbirinden keskin bir şekilde farklıdır. Aslında bu refah rejimleri benzer politika hedeflerine sahiptirler ancak bir bakıma öncelikleri farklıdır. Liberal, muhafazakâr (korporatist) ve sosyal demokrat’ refah rejimleri, sırasıyla Anglo-Sakson, Kıta Avrupası ve İskandinav ülkelerini temsil etmektedir. Liberal refah devletleri, ekonomik büyüme ve etkinliğe öncelik vermektedirler. Politika programlarını tasarlarlarken, çalışma açısından caydırıcı olmaktan ve refah bağımlılığı yaratmaktan kaçınırlar. Refah yardımlarının yalnızca en fazla ihtiyaç sahibi olanlara gitmesini isterler. Korporatist refah devletleri, güçlü ekonomik performans arzularlarken önceliği sosyal istikrar, özellikle hane halkı gelir istikrarı ve sosyal bütünleşmeye vermektedirler. Sosyal demokratik refah devletleri ise tüm bu hedeflerin yanı sıra önceliği yoksulluğu azaltmak ve eşitlik gibi konulara vermektedirler. Evrensel refah haklarını ön plana çıkarıp, zengin yardımlar sunarlar (Headey, Goodin, Muffels, 1999, s. 4-5; Headey, et. al., 2000, s. 117; Ryan, 2003, s. 135-136).

Mingione, refah rejimleri oluşumundaki farklılıklar açısından Esping-Andersen’in bakışını şu şekilde ifade eder; “*refah rejimleri oluşumundaki farklılıklar, kapitalizme has yıkıcı metalaşma sürecinde hayatta kalabilmenin garantilerini yeniden yaratma yani aslında metalaşmanın sınırlandırılması yöntemleri ile sonuçta ortaya çıkan savunmasızlığı telafi etmeye duyulan ihtiyaç ile şekillenmiştir.*” Tarihsel olarak üç kurumun işlevsel niteliği ile bu telafi süreçleri farklılaşmıştır. Esping-Andersen’in refah rejimlerinin farklılığı “piyasa, devlet ve aile” olmak üzere bu üç kurumun baskınlığına dayanmaktadır. Liberal modelde, piyasanın ağırlığı; sosyal demokrat modelde devletin; muhafazakâr modelde ise ailenin baskın bir rolü bulunmaktadır. Bu yaklaşım, ayrışmanın nedenlerini bu üç kurumun varlığı ile açıklamaktadır (Mingione, 2011, s. 266-267).

Refah rejim türleri arasındaki ayrışma, piyasa, aile ve devlet gibi olguların ele alınışları kapsamında oluşturulan farklı politika ve programlar neticesinde oluşmuştur. Ancak refah rejimlerinin öncelikleri açısından farklılık göstermesi, onların tüm bu hedeflere hiçbir düzeyde sahip olmadığı anlamına gelmez, yalnızca bu hedeflere verdikleri önemin değiştiğini göstermektedir. Farklı refah rejimleri bu hedeflerle farklı uzlaşmalar içerisindeyler. Genel olarak tüm refah devletlerinin şu değerlere hizmet ettiği söylenebilir (Headey, Goodin, Muffels, 1999, s. 22-36);

- Ekonomik etkinliği desteklemek, tam istihdamı sağlamak ve sürdürmek, yoksulluğu azaltmak
- Kaynakların zenginden fakire yeniden dağılımını sağlayarak eşitsizliği azaltmak
- Sosyal bütünleşmeyi desteklemek ve sosyal istikrar sağlamak

Hiçbir türdeki refah rejimi, temelde bu değerlerle çatışma içerisinde değildir, asgari düzeyde de olsa bu hedefleri ele alırlar ve buna bağlı olarak refah devleti faaliyetlerinin bu hedefleri destekleyici sonuçlar yaratacağı düşünülebilir.

Literatür Araştırması

Refah devletlerinin ekonomik etkinlik, yoksulluk, eşitlik, gelir dağılımı, cinsiyet ve genel yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin araştırıldığı birçok çalışma bulunmaktadı. Refah devleti ve ekonomik etkinlik arasındaki ilişkinin ele alındığı değerlendirmelerden *Korpi (1985)*'nin çalışmasında on sekiz OECD lkesi savaş sonrası çıktı ve verimlilik büyümesi açısından değerlendirilmiştir. Refah devleti programlarının ekonomik etkilerinin değerlendirildiği çalışmada 1950-1973 yılları arasında büyüyen kamu sektörü, genişleyen refah devleti programları, düşük gelir eşitsizliği veya piyasalara yüksek siyasi müdahalenin, ürün ve verimlilik büyümesi ile arasında negatif bir ilişki olduğuna dair hiçbir belirti yoktur. Diğer taraftan ekonomik etkinlikte negatif etkilere sahip olmakla eleştirilen kurumsal türde refah devletleri (Danimarka, Finlandiya, Norveç ve İsveç), marjinal türdeki refah devletlerinden (Avustralya, Kanada, Yeni Zelanda, İsviçre) daha düşük büyüme oranlarıyla ilişkileri tespit edilmemiştir. *Korpi (1985)*'nin refah programlarını değerlendirdiği çalışmasından sonra genel kamu harcamalarını ekonomik açıdan değerlendiren *Castles ve Dowrick (1990)*, on sekiz OECD lke verisi ile 1985 dönemini kapsayacak bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre kamu harcamalarının ekonomik büyümeyi azaltacağı hipotezini reddederek sosyal harcamaların bazı alanlarının ekonomik büyümeyi besleyeceğini ne sürmüşlerdir. *Hansson ve Henrekson (1994)* ise kamu harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini farklı türde devlet harcamalarını ele alarak değerlendirilmiştir. Çalışmadan elde ettikleri sonuçlara göre, devlet transferleri, tüketim ve toplam harcamaların negatif etkisi, eğitim harcamalarının pozitif etkisi mevcutken devlet yatırımlarının özel sektör verimlilik büyümesinde herhangi bir etkisi söz konusu değildir. Refah devletinin ekonomik sonuçlarını değerlendiren bir diğer çalışmada refah devletlerinin ekonomik büyüme önünde bir engel oluşturup oluşturmadığı sorusuna *Atkinson (1995)*, bazı refah önlemlerinin çalışma caydırıcı nitelik taşıdığı ancak genel olarak refah devletinin ekonomik etkinliğe doğrudan zarar vermediğini şeklinde cevap vermiştir. *Headey et al. (1999)* ise refah devletinin ekonomik etkileri değerlendirmelerine daha farklı bir bakış açısıyla yaklaşmış ve bu tartışmaya katkı sağlamak amacıyla Esping-Andersen (1990)'ın yapmış olduğu sınıflandırmadan Amerika (liberal), Almanya (muhafazakâr), ve Hollanda (sosyal demokrat) olmak üzere üç ülkeyi değerlendirmeye almıştır. 1985-1994 yıllarını ele alan çalışmalarında ekonomik ve refah hedeflerine ulaşmada çeşitli göstergelerin bir yıllık, beş yıllık ve on yıllık performansları ele alınmıştır. Çalışma sonuçlarına göre Hollanda, refah hedeflerine ulaşmada en iyi performansa sahiptir ve çalışma sonuçları ekonomik performans ile refah devleti cömertliği arasında bir mübadele olmak zorunda olmadığını göstermektedir. *Ahn ve Kim (2015)*, sosyal yatırım stratejisini ekonomik performans açısından değerlendirmek için on beş OECD lkesi ele almışlardır. Çalışmaya konu olan dönem ise 1990-2007 yıllarını kapsayan refah devletinin kemer sıkma periyodu olarak bilinen neo-liberal genişleme dönemidir. Çalışma sonuçları, toplam sosyal harcamalar içerisinde daha

büyük bir sosyal hizmet harcama payının ekonomik büyüme ve işgücü piyasası performansına katkı sağladığını diğer taraftan daha büyük bir toplam refah devleti büyüklüğünün istihdam üzerinde negatif bir etkiye sahip olabileceğini göstermiştir. *Asongua ve Nwachukwu (2016)*, refah harcamalarının büyüme kalitesi üzerindeki etkilerini geliştirmekte olan ülke ekonomileri için analiz etmişlerdir. 93 geliştirmekte olan ülkeyi (1990-2011) değerlendirmişlerdir. En iyi ve en kötü performanslı ülkeleri belirlerken kuantil regresyon kullanmışlardır. 93 ülkeyi umut verenler, mücadeleçiler ve yüksek performanslılar olarak kategorize etmişlerdir. Çalışma sonuçları, sağlık harcamalarının etkisinin umut verici ülkelere yüksek performanslı ülkelere doğru azalarak arttığını, eğitim harcamalarının ise artan şekilde arttığını göstermiştir.

Refah devleti yalnızca ekonomik etkileri açısından değil aynı zamanda sosyal etkileri açısından da değerlendirmelere konu olmuştur. Bu bağlamda refah devletinin sosyal sonuçlarının ele alındığı çalışmada *Kangas (1991)* öncelikle on sekiz OECD ülkesindeki hastalık sigortası programlarına odaklanmış ve yüksek harcama düzeylerinin yüksek kaliteli yardımların sağlanması ile ilişkisi olup olmadığına cevap aramıştır. Çalışma sonuçlarına göre aradaki ilişki pozitifdir ve daha yüksek harcamaların sosyal haklar düzeyi açısından daha iyi olduğu yönünde bir eğilim vardır. Sonrasında harcama düzeyleri ve sosyal haklar arasındaki ayrımın refah devleti büyümesinin belirleyicilerini analiz ederken bir farklılık yaratıp yaratmadığını araştırmıştır. Yani bağımlı değişken seçiminin sonuçları nasıl etkilediğini değerlendirmek için hem sosyal haklar hem de harcama düzeyleri sırasıyla bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, bağımlı değişken tercihi sonuçları önemli ölçüde etkilemektedir. Yardım seviyeleri açısından politik faktörler önem taşıırken harcama oranları analiz edilirken ise bu etkiler ihmal edilebilir düzeydedir. Refah devletinin yoksulluk, eşitsizlik ve gelir dağılımı gibi sosyal yansımalarını değerlendiren *Headey et al. (1997)*, çalışmalarında liberal (Amerika), korporatist (Almanya) ve sosyal demokrat (Hollanda) refah devletlerinin bu konular üzerindeki etkilerini 1985 ve 1989 dönemini ele alarak analiz etmişlerdir. Bu bağlamda devletin, yoksulluğun ve eşitsizliğin azaltılmasındaki yeniden dağıtıcı etkisi hem kısa dönem (yıllık veri) hem de uzun dönem (beş yıl) açısından değerlendirilmektedir. Çalışma sonuçlarına göre hem Almanya hem Hollanda, geliri yoksulluğu ve eşitsizliği azaltmak için önemli ölçüde yeniden dağıtmaktadır. Ayrıca iki durumda da bu etkiler bir yıllık dönemden beş yıllık dönem üzerinde daha büyüktür. Diğer taraftan Amerika ise aksine yeniden dağıtıcı etkisi sadece bir yıllık dönem için daha az olmakla birlikte aynı zamanda beş yıllık dönem için de bir yıllık döneme kıyasla daha çok değildir. Refah politikalarının yoksulluk üzerindeki etkilerini değerlendiren çalışmada *Kenworthy (1999)*, 1960-1991 dönemini kapsayan çalışmada on beş sanayileşmiş ülkenin sosyal refah politikalarının etkilerini değerlendirmiştir. Kamu transfer harcamaları, metalaşmanın sınırlanması ve sosyal ücret olmak üzere üç alternatif sosyal refah politikası ölçeği kullanılmıştır. Hem mutlak hem de göreceli yoksulluk ölçeklerinin kullanıldığı çalışma sonuçları, refah programlarının yoksulluğu azalttığı görüşünü güçlü şekilde desteklemektedir. *Brady (2005)* ise refah devleti ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi 1967-1997 dönemini kapsayacak şekilde on sekiz batılı ulus için değerlendirmiştir. Çalışmada sosyal güvenlik transferleri, sosyal ücretler, kamu sağlık harcamaları, kamu istihdamı ve askeri harcamalar olmak üzere refah devletinin beş önemli unsuru ele alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre sosyal güvenlik

transferleri ve kamu sağlık harcamaları, önemli ölçüde yoksulluğu azaltmaktadır. Diğer taraftan sosyal ücretler, yoksulluğu azaltırken kamu istihdamı ve askeri harcamaların yoksulluk üzerinde anlamlı bir etkisi yoktur. *Mandel ve Semyonov (2006)*, refah devletinin kadınların işgücüne katılımları ve mesleki başarıları üzerindeki etkisini değerlendirmişlerdir. Bulgulara göre gelişmiş refah devletleri, güçlü ve arzu edilen pozisyonlara olmasa da kadınların işgücüne katılımlarını kolaylaştırmaktadır. Gelişmiş refah politikaları ve büyük bir kamu hizmet sektörü ile karakterize edilen uluslar, kadınların işgücüne katılımlarında yüksek düzeylere sahip olma eğilimdedirler. Diğer taraftan yönetsel işlerde kadın temsili düşüktür. Refah devleti ve eşitlik üzerine ampirik bir temel sağlamayı amaçlayan çalışmasında *Palme (2006)*, aile politikası ve ocuk yoksulluğu, işsizlik yardımı ve çalışan nüfus yoksulluğu ve yaşlılık aylığı ve yaşlı yoksulluğu olmak üzere üç olgu üzerinde durmuştur. Çalışma sonuçları, refah devletinin etkisindeki temel noktanın, sosyal hakların dağılımı ve seviyesinin kurumsal dizaynında yer aldığını göstermektedir. *Pacek ve Radcliff (2008)*, sosyal güvenlik programlarının insan hayatının genel kalitesini gerçekten iyileştirip iyileştirmedığine dair yeterli çalışma olmadığı düşüncesiyle sanayileşmiş demokrasilerdeki yaşam tatmini oranlarını kullanarak çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir. 1975-2002 döneminin kapsayan çalışmada metalaşmanın sınırlanması, sosyal ücret ve kümülatif sol parti puanı olmak üzere üç bağımsız değişken ve bağımlı değişken olarak da yaşam tatmini kullanılmıştır. Her durumda daha yüksek değerler, piyasa bağımlılığından kurtuluşun sosyal demokratik projesini göstermektedir ve dolayısıyla yaşam tatmini ile ilişkili olarak pozitif bir ilişki sunmaktadır. Çalışma sonuçları net bir şekilde refah devletinin, insan refahına katkı sağladığı hipotezini doğrulamaktadır. *Taydas ve Peksen (2012)*, çalışmalarında yüksek seviyelerde devlet refah harcamalarının sivil çatışma olasılığını azaltacağı hipotezini değerlendirmeye almışlardır. Bu amaçla 153 ülkenin 1975-2005 yılları arasındaki hem yatay kesit hem de zaman serileri verilerini kullanmışlardır. Çalışma sonuçları, devletin refah harcamaları yükseldiğinde sivil çatışma ihtimalinin önemli ölçüde düştüğünü göstermiştir. *Heijink ve Koolma (2013)*, birçok ülkede gerçekleşen sağlık harcamalarındaki artışlardan yola çıkarak sağlık harcamaları büyümesinin değerini, 14 batılı ekonomi için araştırmışlardır (1996-2006). Bu kapsamda toplam önlenebilir ölüm ve sağlık harcamaları arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Çalışmada kullanılan tanımlayıcı analizler sağlık harcamaları ile önlenebilir ölüm arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Çoklu regresyon modelleri ise önlenebilir ölüm üzerinde sağlık harcamalarının etkisinin zamanla değiştiğini göstermiştir. *Gao et al. (2014)*, refah yardımı alanlar tüketim tercihleri nasıl belirlerler ve aldıkları her ekstra parayı nasıl harcarlar sorusundan hareketle çalışmalarında, refah yardımı almanın düşük gelir seviyesindeki ailelerin daha fazla beşeri sermaye üzerine harcama yapmalarını sağlayıp sağlamadığını araştırmışlardır. Elde ettikleri sonuçlar, refah yardımı almayan ailelere göre yardım alan ailelerin harcama önceliği sağlık ve eğitim konuları olduğunu göstermiştir. Diğer taraftan refah harcamaları, yardımı alan ailelerin gıda, giyim, ulaşım veya iletişim gibi temel ihtiyaçları karşılayabilmelerinde etkili olmamaktadır. *Shim (2015)*, refah harcamalarının bebek ölümleri üzerindeki etkilerini 19 OECD lkesi için araştırmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular, aile refah harcamalarının yalnızca birinin bebek ölümlerini azalttığını kullanılan diğer iki aile refah harcaması kaleminin ise bebek ölümleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığını göstermiştir. *Zwiers ve Koster (2015)*, sosyal harcamaların kentsel ve kentsel olmayan yoksulluk

üzerindeki etkisini araştırarak refah devleti araştırmalarını kentsel eşitsizlik araştırmalarıyla ilişkilendirmişlerdir. Lojistik regresyon yöntemini kullanarak sosyal harcama etkilerinin ülkeler arasında eşit dağılmadığını göstermişlerdir.

Metodoloji, Veri ve Bulgular

Refah devleti faaliyetleri çoğunlukla harcama düzeyleri ile ifade edilmektedir. Refah harcamaları ile ekonomik etkinlik arasında bir mübadele olup olmadığı sorunsalı, refah devleti yazınında oldukça üzerinde durulan ve tartışmalı bir konudur. Refah harcamalarının ülkelerin ekonomik önceliğine yansıyan etkilerinin ne olduğunu analiz edebilmek için çalışmada öncelikle refah devleti ve ekonomik verimlilik üzerinde durulacaktır. Refah devletlerinin ekonomik performansı, ekonomik büyüme ve işgücü piyasa etkinliği ile bağlantılı çeşitli değişkenlerle değerlendirilecektir. Ekonomik büyüme bağımlı değişkenini ifade etmek amacıyla kişi başına reel GSYH değişkeni kullanılacak ve işgücü piyasası etkinliği ise istihdam oranı değişkeni ile modelde yer bulacaktır. İşgücü piyasalarının istihdam oranının yanı sıra diğer bir bileşeni olan kadın istihdamı da çalışmaya konu olacaktır. Kadın istihdamı, hem ekonomik hem de sosyal sonuçları nedeniyle analize dâhil edilmiştir. Refahın ise yalnızca ekonomik refahtan daha fazla anlam ifade etmesi nedeniyle hem ekonomik hem de sosyal refahı kapsayan ve genel refahı ifade edecek bir değişkenin ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle analizin bir diğer aşamasında sosyal harcamaların yaşam kalitesi veya genel refah üzerindeki etkisi ortaya koyulacaktır. Sonuç olarak bu çalışmada refah devleti, ekonomik ve sosyal dört durum açısından analiz edilecektir.

Veriler

Refah devleti harcamalarına ilişkin kapsamlı bir değerlendirme yapabilmek için bu çalışmada kişi başına reel GSYH, istihdam, kadın istihdamı ve doğumda beklenen yaşam süresi değişkenlerini kapsayan dört farklı model oluşturulup analiz edilmiştir. Dengeli panel verilerin mevcudiyetine bağlı olarak analize konu olan ülkeler ve zaman aralığı açısından en geniş kapsam sağlanmaya çalışılmıştır. Dengeli panel veri elde edebilmek adına çalışma 17 OECD ülkesi ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenlere ait veriler için OECD ve World Bank veri tabanları tercih edilmiştir. Sosyal harcama, kamunun işsizlik harcamaları, istihdam, kadın istihdamı değişkenlerine ait veriler OECD; GSYH ve beklenen yaşam süresi değişkenlerine ait veriler ise World Bank veri tabanlarından elde edilmiştir. Sosyal harcama verisinin OECD veri tabanında 2013 yılı ile sınırlı olması nedeniyle tüm analiz için üst sınır 2013 yılı olmuştur. Tüm modeller için yıllık veri tercih edilmiştir.

Model 1: 1980-2013 yıllarını kapsayacak şekilde sosyal harcama (SH) ve logaritmik kişi başına reel gayri safi yurtiçi hâsıla (LGDP) değişkenlerinden oluşmaktadır. Modelde Avustralya, Belçika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Amerika olmak üzere 17 ülke ile çalışılmıştır.

Sosyal Harcama (SH): GSYH'ın oranı olarak toplam kamu sosyal harcamaları, tüm genel sosyal transferlerin niceliksel önemini yansıtan kapsayıcı bir gösterge olarak seçilmiştir. Toplam harcamaların yerine sosyal harcamaların kullanılmasının nedeni, sosyal harcamaların refah devletini daha iyi yansıtan bir gösterge olmasıdır.

GSYH (LGDP): Ekonomik performansın yaygın lği olarak kullanılan kişi başına reel GSYH (\$), 2005 sabit fiyatlarıyla ve logaritmik olarak dolar cinsinden, ekonomik büyüme veya ekonomik refahın bir göstergesi olarak kullanılmıştır. Kişi başına reel GSYH, ekonomik performans göstergesi olarak sıklıkla kullanılmaktadır. Kişi başına reel GSYH'ı ekonomik performans değişkeni olarak kullanan çalışmalara örnek olarak; *Clayton ve Pontusson (1998)*, *Ahn ve Kim (2015)* gösterilebilir.

Model 2: 1984-2013 yıllarını kapsayacak şekilde istihdam oranı (EMPLOYMENT), sosyal harcama (SH) ve kamu işsizlik harcamaları (UEPUB) değişkenlerinden oluşmaktadır. Modelde Avustralya, Belçika, Kanada, Finlandiya, Almanya, Fransa, Yunanistan, Japonya, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İşpanya, İsveç, İngiltere ve Amerika olmak üzere 17 ülke verisi ile çalışılmıştır.

İstihdam (EMPLOYMENT): 15-64 yaş aralığındaki istihdamın, nüfusa oranını temsil etmektedir.

Sosyal Harcama (SH): GSYH'ın oranı olarak toplam kamu sosyal harcamaları, tüm genel sosyal transferlerin niceliksel önemini yansıtan kapsayıcı bir gösterge olarak seçilmiştir. Toplam harcamaların yerine sosyal harcamaların kullanılmasının nedeni, sosyal harcamaların refah devletini daha iyi yansıtan bir gösterge olmasıdır.

Kamu İşsizlik Harcamaları (UEPUB): GSYH'ın oranı olarak kamu kesiminin yapmış olduğu işsizlik harcamaları serisinden oluşmaktadır.

Model 3: 1984-2013 yıllarını kapsayacak şekilde kadın istihdamı (WOMANE), sosyal harcama (SH) ve kamu işsizlik harcamaları (UEPUB) değişkenlerinden oluşmaktadır. Modelde Avustralya, Belçika, Kanada, Finlandiya, Almanya, Fransa, Yunanistan, Japonya, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İşpanya, İsveç, İngiltere ve Amerika olmak üzere 17 ülke verisi ile çalışılmıştır.

Kadın İstihdamı (WOMANE): 15-64 yaş aralığındaki kadın istihdamının, nüfusa oranını göstermektedir.

Sosyal Harcama (SH): GSYH'ın oranı olarak toplam kamu sosyal harcamaları, tüm genel sosyal transferlerin niceliksel önemini yansıtan kapsayıcı bir gösterge olarak seçilmiştir. Toplam harcamaların yerine sosyal harcamaların kullanılmasının nedeni, sosyal harcamaların refah devletini daha iyi yansıtan bir gösterge olmasıdır.

Kamu İşsizlik Harcamaları (UEPUB): GSYH'ın oranı olarak kamu kesiminin yapmış olduğu işsizlik harcamaları serisinden oluşmaktadır.

Model 4: 1980-2013 yıllarını kapsayacak şekilde sosyal harcama (SH) ve logaritmik doğumda beklenen yaşam süresi (LLIFE) değişkenlerinden oluşmaktadır. Modelde Avustralya, Belçika,

Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Portekiz, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Amerika olmak üzere 17 ülke ile çalışılmıştır.

Sosyal Harcama (SH): GSYH'nın oranı olarak toplam kamu sosyal harcamaları, tüm genel sosyal transferlerin niceliksel önemini yansıtan kapsayıcı bir gösterge olarak seçilmiştir. Toplam harcamaların yerine sosyal harcamaların kullanılmasının nedeni, sosyal harcamaların refah devletini daha iyi yansıtan bir gösterge olmasıdır.

Beklenen Yaşam Süresi (LLIFE): Doğumda beklenen yaşam süresi, yaşam kalitesinin bir göstergesi olması nedeniyle bir genel refah ölçütü olarak ve logaritması alınarak analize dâhil edilmiştir.

Metodoloji

Panel veriler, herhangi bir değişkenin zaman içerisindeki değişimini ifade eden zaman serileri ve herhangi bir değişkenin birimlere göre değişimini ifade eden yatay kesit verilerinden oluşmaktadırlar. Panel regresyon modeli şu şekilde oluşturulur (Baltagi, 2008, s. 154);

$$y_{it} = \alpha + X'_{it}\beta + u_{it} \quad i = 1, \dots, N; \quad t = 1, \dots, T$$

Burada i , hane halkı, birey, firma veya ülkeleri (yatay kesit boyutu) gösterirken t ise zamanı (zaman serisi boyutu) temsil etmektedir. y bağımlı değişkeni, X bağımsız değişkeni ve u_{it} ise hata terimini ifade etmektedir.

Çalışmada kullanılan modellerin tahmin süreci şu adımları takip etmektedir; öncelikle her bir modelde kullanılan tüm değişkenlerin birim kök içerip içermediğinin belirlenmesi, ikinci adımda değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin yani eşbütünleşme ilişkinin analizi Kao ve Johansen Fisher panel eşbütünleşme yaklaşımları kullanılarak araştırılması, bir sonraki adımda eğer değişkenler arasında uzun dönemli eşbütünleşik ilişki söz konusu ise bu ilişkinin DOLS ve FMOLS yöntemleri ile tahmin edilmesi ve son olarak ise Granger ve Dumitrescu Hurlin panel nedensellik testleri ile değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisinin sınanması şeklindedir.

Panel verilerin durağanlığı çalışmada Levin, Lin ve Chu, Im, Pesaran ve Shin, Fisher-ADF ve Fisher-PP test teknikleri ile analiz edilmiştir. Levin, Lin ve Chu (2002), ρ parametresinin her yatay kesit boyunca ortak olduğu varsayımına dayanmaktadır. Dolayısıyla tüm i 'ler için $\rho_i = \rho$ şeklindedir ve ana hipotez aşağıdaki gibi yazılır (Levin, Lin, Chu; 2002, s. 5);

$$\Delta y_{it} = \delta y_{it-1} + \sum_{l=1}^{p_i} \theta_{il} \Delta y_{it-l} + \alpha_{mi} d_{mt} + \varepsilon_{it}, \quad m = 1, 2, 3.$$

Im, Pesaran ve Shin (2003), $H_0: \beta_i = 0$ sıfır hipotezine karşılık $H_1: \beta_i < 0$ alternatif hipotezi ile alternatif hipotez altında bireysel serilerin bir kısmının birim kök içermesine olanak tanır (Im, Pesaran, Shin, 2003, s. 55). Fisher-ADF ve Fisher-PP test tekniklerinde ise, her birim için birim kök testi yapılır. Yapılan testlerden çıkarılan p değerleri tüm testi üretmek için kullanılır (Tatoğlu, 2013, s. 214). Fisher testleri ile sıfır hipotezinde tüm panelin birim kök içerdiği, alternatif hipotezde ise bazılarının durağan olduğu test edilir. Bu testin avantajı, Im, Pesaran ve Shin'den

farklı olarak dengeli panel gerektirmemesidir. Fisher test ve Im, Pesaran ve Shin testlerinin her ikisinin amacı da farklı bağımsız testlerin birleşimini sağlamaktır (Maddala and Wu, 1999, s. 636-637).

Çalışmada değişkenler arasındaki eşbütünleşik ilişki analizi, Kao Panel Eşbütünleşme ve Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme test teknikleri ile analiz edilmiştir. Kao (1999), “eşbütünleşme yoktur” sıfır hipotezi altında iki test tanımlamıştır. Bunlar Dickey-Fuller ve Augmented (Genelleştirilmiş) Dickey-Fuller testleridir. Kao, şu modeli dikkate alır (Kao, 1999, s. 6-9);

$$y_{it} = \alpha_i + \beta x_{it} + e_{it}, \quad i = 1, \dots, N, \quad t = 1, \dots, T$$

Dickey-Fuller ve Augmented Dickey-Fuller testlerini yukarıdaki modele uygular. Dickey-Fuller testini aşağıdaki modeli kullanılarak kalıntılara uygular;

$$\hat{e}_{it} = \rho \hat{e}_{it-1} + v_{it}$$

Sonrasında ise “eşbütünleşme yoktur” $H_0: \rho = 1$ olarak yazılır. Augmented Dickey-Fuller testi için ise şu modeli önerir;

$$\hat{e}_{it} = \rho \hat{e}_{it-1} + \sum_{j=1}^p \varphi_j \Delta \hat{e}_{it-j} + v_{it}$$

Johansen (1988), durağan olmayan serilerin eşbütünleşik vektörlerini belirlemek için iki farklı yaklaşım sunmaktadır. Bunlar; iz istatistiği (trace statistic) ve maksimum özdeğer istatistiğidir (maximum eigenvalue statistics). Maddala and Wu (1999) tarafından önerilen Johansen Fisher panel eşbütünleşme testi ise bireysel Johansen eşbütünleşme testlerinin panel halidir. Johansen Fisher panel eşbütünleşme testi, bireysel p değerlerinin toplulaştırılmasına dayanmaktadır. π_i ’nin Johansen (1988) eşbütünleşme testinin p değeri olduğu varsayılırsa tüm panel için (Maddala and Wu, 1999, s. 637);

$$-2 \sum_{i=1}^n \log(p_i) \sim \chi^2_{2n}, \quad \text{şeklinde yazılır.}$$

Seriler arasındaki eşbütünleşik ilişkinin varlığı ortaya koyulduktan sonra uzun dönem ilişki katsayıları Dinamik En Küçük Kareler (DOLS) ve Tam Değiştirilmiş En Küçük Kareler (FMOLS) yöntemleri ile tahmin edilebilmektedir. FMOLS ve DOLS tahmincilerin temel fikir, içsellik ve otokorelasyon problemlerinin giderilmesidir. Pedroni (2000) ve Philips ve Moon (2000) tarafından önerilen FMOLS tahmincisi, parametrik olmayan bir düzeltmek kullanmaktadır. Pedroni (2000), Phillips & Hansen’ın (1990) yarı parametrik OLS düzeltmelerini takip ederek aynı prensibi panel OLS’ye uygulamıştır. Kendi tahmincisindeki temel farklılık ise kısa dönem dinamiklerinde ve sabit etkilerde heterojenliğe olanak tanımasıdır (Pedroni, 2000, s. 102). Stock ve Watson (1993) tarafından önerilen DOLS tahmincisi ise içsellik için parametrik bir düzeltme kullanır.

Çalışmada modellerde kullanılan değişkenlerin nedensellik ilişkisi Granger ve Dumitrescu-Hurlin panel nedensellik testleri ile araştırılmıştır. Granger nedensellik testi için heterojenliğin dikkate alınmasına olanak tanıyan Dumitrescu-Hurlin (2012) panel nedensellik testi, yatay kesit

birimleri arasındaki bireysel wald istatistikleri ortalamasına dayanmaktadır. Herhangi bir ülkede veya bireyde var olan bir ilişkinin diğer ülkelerde veya bireylerde de ortaya çıkması muhtemel bir durumdur. Yatay kesitsel bilginin kullanımı heterojenliğin dikkate alınmasını gerektirmektedir. Bu nedenle Dumitrescu-Hurlin heterojen paneller için bir nedensellik testi önermişlerdir.

Homojen Nedensel İlişkisizlik (Homogeneous Non Causality-HNC), panelin yatay kesit birimlerinin herhangi birinde nedensellik ilişkisinin olmadığı sıfır hipotezine karşılık olarak, Heterojen Nedensel İlişkisizlik (Heterogeneous Non Causality-HENC), en az bir yatay kesitte nedensellik ilişkisinin olduğu alternatif hipotezi sunulmuştur. Alternatif hipotezde değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisinin heterojenliği vurgulanmıştır. Dumitrescu-Hurlin nedensellik testinde sıfır ve alternatif hipotez aşağıdaki şekilde kurulur (Dumitrescu, Hurlin, 2012, s. 1450-1453);

$$\begin{aligned} H_0: \beta_i &= 0 & \forall i=1, \dots, N \\ H_1: \beta_i &= 0 & \forall i=1, \dots, N_1 \\ & \beta_i \neq 0 & \forall i= N_1 + 1, N_1 + 2, \dots, N \end{aligned}$$

Dumitrescu ve Hurlin nedensellik analizi, X ve Y olmak üzere iki durağan değişkenin N sayıda birey ve T zaman aralığı boyunca gözlemlendiğini varsayarak şu doğrusal model üzerine analizlerini oluşturulmuştur;

$$y_{i,t} = \alpha_i + \sum_{k=1}^K y_i^{(k)} y_{i,t-k} + \sum_{k=1}^K \beta_i^{(k)} x_{i,t-k} + \varepsilon_{it}$$

Denklemden α_i yani bireysel etkiler zaman boyutunda sabit ve panelin tüm yatay kesit birimlerinde k gecikme uzunluğunun aynı olduğu varsayılmaktadır.

Ekonometrik Bulgular ve Değerlendirilmesi

Sosyal harcama (SH) ve GSYH (LGDP) karşılıklı ilişkisinin araştırıldığı Model 1, sosyal harcamalar (SH) ve kamu işsizlik harcamalarının (UEPUB) istihdam (EMPLOYMENT) üzerindeki etkisinin araştırıldığı Model 2, sosyal harcamalar (SH) ve kamu işsizlik harcamalarının (UEPUB) kadın istihdamı (WOMANE) üzerindeki etkilerinin araştırıldığı Model 3 ve son olarak sosyal harcamaların (SH), beklenen yaşam süresi (LLIFE) üzerindeki etkisinin araştırıldığı Model 4'e ait ekonometrik bulgulara sırası ile yer verilmiştir.

Model 1

Tablo 1., sosyal harcama (SH) ve GSYH (LGDP) serilerinin durağanlık sınamalarını göstermektedir. SH serisinin hem sabitli hem de sabitli ve trendli birim kök sınamaları incelendiğinde genel olarak serinin birim kök içerdiğine dair H_0 hipotezinin reddedilemediği ve dolayısıyla serinin durağan

kabul edilemeyeceği görülmektedir. Logaritmik GDP serisinin durağanlık analizi de yine hem sabitli hem de sabitli ve trendli birim kök sınamaları açısından Ho hipotezinin kabul edildiğini yani LGDP serisinin durağan olmadığını göstermiştir. Diğer taraftan her iki serinin de birinci farkları alındığında durağan hale geldiği görülmektedir.

Tablo 1. Panel Birim Kök Testi Tahmin Bulguları

Test	t- istatistiği (0)	Olasılık(0)	t- istatistiği (I)	Olasılık (I)
Sabitli (SH)				
Levin, Lin & Chu	0.22305	0.5883	-14.6132	0.0000
Im,Pesaran&Shin	1.59868	0.9451	-13.8019	0.0000
Fisher-ADF	27.0842	0.7942	233.820	0.0000
Fisher-PP	21.1626	0.9580	252.172	0.0000
Sabitli ve Trendli (SH)				
Levin, Lin & Chu	-1.96190	0.0249	-13.0611	0.0000
Breitung	-2.92651	0.0017	-11.4236	0.0000
Im,Pesaran&Shin	-1.15413	0.1242	-11.7812	0.0000
Fisher-ADF	45.0631	0.0972	182.050	0.0000
Fisher-PP	20.7891	0.9633	236.307	0.0000
Sabitli (LGDP)				
Levin, Lin & Chu	-5.40356	0.0000	-10.4358	0.0000
Im,Pesaran&Shin	0.10558	0.5420	-9.98275	0.0000
Fisher-ADF	31.1719	0.6070	161.281	0.0000
Fisher-PP	26.2475	0.8265	163.368	0.0000
Sabitli ve Trendli (LGDP)				
Levin, Lin & Chu	6.86935	1.0000	-11.5153	0.0000
Breitung	0.89812	0.8154	-6.90333	0.0000
Im,Pesaran&Shin	5.62317	1.0000	-10.2565	0.0000
Fisher-ADF	16.4781	0.9951	155.239	0.0000
Fisher-PP	6.59524	1.0000	151.758	0.0000

Durağanlık analizi sonrasında, eşbütünleşme yaklaşımı ile seriler arasındaki uzun dönemli ilişki analiz edilebilmektedir. SH ve LGDP değişkenlerinin arasındaki uzun dönemli ilişkiyi incelemek için Kao ve Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme test teknikleri uygulanmıştır. Değişkenler arasında eşbütünleşme yoktur sıfır hipotezinin araştırıldığı Kao Panel Eşbütünleşme testine göre hem “sosyal harcama ve GSYH” hem de “GSYH ve sosyal harcama” değişkenleri arasında eşbütünleşme ilişkisinin olduğu %99 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir (0.0030 ve 0.0008). Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme testi ile de benzer sonuçlar elde edilerek değişkenler arasındaki eşbütünleşik ilişki kabul edilmiştir.

Tablo 2. Panel Eşbütünleşme Test Bulguları

Kao Panel Eşbütünleşme (LGDP SH)				
ADF		t- istatistiği	Olasılık	Ho
Kalıntı varyans	0.000630	-2.751273	0.0030*	Eşbütünleşme Yoktur
HAC varyans	0.002609			
Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme (LGDP SH)				
	Fisher is.(iz)	Olasılık	Fisher is.	Olasılık
r = 0	113.5*	0.0000	91.69*	0.0000
r ≤ 1	81.82*	0.0000	81.82*	0.0000
Kao Panel Eşbütünleşme (SH LGDP)				
ADF		t- istatistiği	Olasılık	Ho
Kalıntı varyans	0.675409	-3.52523	0.0008*	Eşbütünleşme Yoktur
HAC varyans	1.102624			
Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme (SH LGDP)				
	Fisher is.(iz)	Olasılık	Fisher is.	Olasılık
r = 0	113.5*	0.0000	91.69*	0.0000
r ≤ 1	81.82*	0.0000	81.82*	0.0000

*%1 düzeyinde anlamlı

Değişkenler arasında uzun dönemli ilişkinin varlığı tespit edildikten sonra değişkenlerin uzun dönem ilişkileri, DOLS ve FMOLS yaklaşımları ile belirlenebilmektedir. Bu bağlamda öncelikle sosyal harcamaların, kişi başına reel GSYH'nin logaritması yani ekonomik büyüme üzerindeki uzun dönemli etkisi ve sonrasında ise ekonomik büyümenin sosyal harcamalar üzerindeki uzun dönem etkisi sırası ile DOLS ve FMOLS yöntemleri ile analiz edilmiştir. LGDP'nin bağımlı değişken olarak alındığı DOLS tahmin sonuçları, sosyal harcama katsayısının istatistiki olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. LGSYH bağımlı değişkeninin DOLS katsayı tahmini, sosyal harcamalardaki %1'lik bir artışın ekonomik büyümeyi %0.045 oranında artıracağını göstermektedir. Yani uzun dönemde sosyal harcamalarda meydana gelen artış ekonomik büyümeyi pozitif anlamda etkilemektedir. Sosyal harcamaların bağımlı değişken olarak kullanıldığında ise uzun dönemde ekonomik büyümedeki %1'lik artışın sosyal harcamaları %6.77 oranında artıracağı görülmektedir. Yani ekonomik büyümede artış, uzun dönemde sosyal harcamaları beslemektedir. LGDP'nin bağımlı değişken olarak alındığı FMOLS tahmin sonuçlarına göre de sosyal harcama katsayısının istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir. LGSYH bağımlı değişkeninin FMOLS katsayı tahmini, sosyal harcamalardaki %1'lik bir artışın ekonomik büyümeyi %0.047 oranında artıracağını göstermektedir. Yani uzun dönemde sosyal harcamalarda meydana gelen artış, ekonomik büyümeyi pozitif anlamda etkilemektedir. Sosyal harcamalar bağımlı değişken olarak kullanıldığında ise uzun dönemde ekonomik büyümedeki %1'lik artışın sosyal harcamaları %7.76 oranında artıracağı görülmektedir. Yani ekonomik büyümede artış uzun dönemde sosyal harcamaları beslemektedir. Hem DOLS hem de FMOLS tahmin sonuçları, her iki değişkenin bağımlı değişken olarak alındığında karşılıklı olarak birbirlerini pozitif yönde etkilediklerini ortaya koymuştur. Dolayısıyla tahmin sonuçları refah

devletinin ekonomik büyüme üzerindeki pozitif etkisini ortaya koymuştur ve elde edilen sonuç literatürde benzer sonuçlara ulaşmış alışmaları (*Korpi, 1985; Atkinson, 1995; Headey, Goodin, Muffels ve Dirven, 1999; Castles ve Dowrick, 1990; Ahn ve Kim, 2015*) desteklemekle birlikte sosyal harcamaların ekonomik etkinliğe zarar vereceği iddialarını destekleyen çalışmalara (Hansson ve Henrekson, 1994; Persson ve Tabellini, 1994; Weede, 1991) bir karşıt görüş sunmuştur.

Tablo 3. Uzun Dönemli İlişkilerin Tahmini

Bağımlı Değişken LGDP				
DOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
SH	0.045326	0.006982	6.491738	0.0000
FMOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
SH	0.047681	0.005654	8.433579	0.0000
Bağımlı Değişken SH				
DOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
LGDP	6.774083	0.622744	10.87781	0.0000
FMOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
LGDP	7.764174	0.659514	11.77257	0.0000

Sosyal harcamalar ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi, Granger nedensellik testi ve Dumitrescu Hurlin panel nedensellik testi ile araştırılmıştır. Öncelikle Granger nedensellik testi, yalnızca ekonomik büyümenin sosyal harcamaların nedeni olduğunu ortaya koymuştur. Ancak Dumitrescu Hurlin panel nedensellik testi ise beklenildiği gibi her iki değişken arasında nedensellik ilişkisi olduğunu yani hem sosyal harcamaların ekonomik büyümenin nedeni olduğunu hem de ekonomik büyümenin sosyal harcamaların nedeni olduğunu ortaya koymuştur. Dumitrescu Hurlin panel nedensellik testinin ortaya koyduğu ikili nedensellik, eşbütünleşme testi ve uzun dönemli etkilerin tahmin edildiği DOLS ve FMOLS tahmin sonuçlarını destekler niteliktedir.

Tablo 4. Panel Nedensellik Bulguları

Pairwise Granger Nedensellik Testi				
Sıfır Hipotezi	F-istatistiği	Olasılık	Sonuç	
DSH, DLGDP'nin Nedeni Değildir	1.77499	0.1705	KABUL	
DLGDP, DSH'in Nedeni Değildir	6.57145	0.0015	RED	
Pairwise Dumitrescu Hurlin Panel Nedensellik Testi				
Sıfır Hipotezi	W-Stat.	Zbar-Stat	Olasılık	Sonuç
DSH, DLGDP'nin Nedeni Değildir	3.12989	1.68610	0.0918	RED
DLGDP, DSH'in Nedeni Değildir	3.56227	2.44298	0.0146	RED

Model 2

İstihdam oranı (EMPLOYMENT), sosyal harcama (SH) ve kamu işsizlik harcamaları (UEPUB) serilerinin durağanlık sınamalarını göstermektedir. EMPLOYMENT serisinin hem sabitli hem de sabitli ve trendli birim kök sınamaları incelendiğinde genel olarak Ho hipotezinin reddedilemediği ve dolayısıyla serinin durağan kabul edilemeyeceği görülmektedir. SH ve UEPUB serilerinin de hem sabitli hem de sabitli ve trendli birim kök sınamaları açısından genel olarak düzey değerlerinde durağan olmadığı ortaya konulmuştur. Diğer taraftan her üç serinin de birinci farkları alındığında genel olarak durağan hale geldiği görülmektedir.

Tablo 5. Panel Birim Kök Testi Tahmin Bulguları

Test	t-istatistiği (0)	Olasılık (0)	t- istatistiği (1)	Olasılık(1)
Sabitli (EMPLOYMENT)				
Levin, Lin & Chu	-2.770433	0.0028	-8.83625	0.0000
Im,Pesaran&Shin	-0.83662	0.2014	-8.46754	0.0000
Fisher-ADF	43.2488	0.1329	135.469	0.0000
Fisher-PP	31.0212	0.6144	130.663	0.0000
Sabitli ve Trendli (EMPLOYMENT)				
Levin, Lin & Chu	1.33151	0.0915	-7.73574	0.0000
Breitung	0.29710	0.0973	-6.47005	0.0000
Im,Pesaran&Shin	-1.48927	0.0682	-7.02202	0.0000
Fisher-ADF	43.4851	0.1277	108.818	0.0000
Fisher-PP	13.2896	0.9995	99.0440	0.0000
Sabitli (SH)				
Levin, Lin & Chu	1.57490	0.9424	-10.8788	0.0000
Im,Pesaran&Shin	3.21643	0.9994	-11.7752	0.0000
Fisher-ADF	32.8626	0.5233	197.010	0.0000
Fisher-PP	16.1596	0.9959	216.636	0.0000
Sabitli ve Trendli (SH)				
Levin, Lin & Chu	-1.77737	0.0378	-5.90268	0.0000
Breitung	-0.17428	0.5692	-6.67824	0.0000
Im,Pesaran&Shin	-0.73592	0.2309	-8.89340	0.0000
Fisher-ADF	50.3605	0.0351	137.906	0.0000
Fisher-PP	25.9230	0.8382	215.573	0.0000
Sabitli (UEPUB)				
Levin, Lin & Chu	-1.81179	0.0350	-9.28032	0.0000
Im,Pesaran&Shin	-1.29642	0.0974	-9.58022	0.0000
Fisher-ADF	43.0951	0.1364	156.233	0.0000
Fisher-PP	43.7949	0.1212	162.471	0.0000
Sabitli ve Trendli (UEPUB)				
Levin, Lin & Chu	-1.42775	0.0767	-9.47436	0.0000
Breitung	-0.70473	0.2465	-7.69066	0.000
Im,Pesaran&Shin	-1.75013	0.0400	-9.87541	0.0000
Fisher-ADF	52.3657	0.0229	151.951	0.0000
Fisher-PP	14.6205	0.9985	176.355	0.0000

İstihdam oranı (EMPLOYMENT), sosyal harcama (SH) ve kamu işsizlik harcamaları (UEPUB) olmak üzere bu üç değişken arasındaki uzun dönemli ilişkiyi incelemek için Kao ve Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme test teknikleri uygulanmıştır. Değişkenler arasında eşbütünleşme yoktur sıfır hipotezinin araştırıldığı Kao Panel Eşbütünleşme testine göre “istihdam oranı, sosyal harcama ve kamu işsizlik harcamaları” arasında eşbütünleşme ilişkisinin olduğu %99 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir. Benzer şekilde Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme testi ile de tekrar Ho hipotezi reddedilmiş ve değişkenler arasındaki eşbütünleşme ilişkisinin var olduğu kabul edilmiştir. Panel eşbütünleşme sonuçlarına göre istihdam oranı, kamu sosyal ve işsizlik harcaması serileri arasında uzun dönemde ilişki olduğu ortaya koyulmuştur.

Tablo 6. Panel Eşbütünleşme Test Bulguları

Kao Panel Eşbütünleşme (EMPLOYMENT SH UEPUB)				
ADF		t- istatistiği	Olasılık	Ho
Kalıntı varyans	0.910746	-3.504967	0.0002*	Eşbütünleşme Yoktur
HAC varyans	1.663458			
Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme (EMPLOYMENT SH UEPUB)				
	Fisher is.(iz)	Olasılık	Fisher is.	Olasılık
r = 0	141.5*	0.0000	117.7*	0.0000

*%1 düzeyinde anlamlı

Eşbütünleşme testi ile istihdam oranı (EMPLOYMENT), kamunun sosyal (SH) ve işsizlik harcamaları (UEPUB) arasında uzun dönemli ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir. Refah devleti harcamalarının temel olarak istihdam koşulları üzerindeki uzun dönemli etkisinin araştırıldığı DOLS tahmin sonuçları, sosyal harcama (SH) katsayısının istatistiki olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Sosyal harcamalardaki %1’lik bir artış istihdamı %0.55 oranında artırmaktadır. Yani uzun dönemde sosyal harcamalarda meydana gelen artış istihdamı pozitif anlamda etkilemektedir (*Ahn ve Kim, 2015 benzer sonuçlara ulaşmışlardır*). FMOLS katsayı tahmin sonuçları ise sosyal harcamalardaki %1’lik bir artışın istihdamı %0.51 oranında artıracağını göstermektedir. Hem DOLS hem de FMOLS tahmin sonuçları uzun dönemde sosyal harcamalarda meydana gelen artışın istihdamı olumlu etkileyeceğini göstermiştir. Hem DOLS (%-5.75) hem de FMOLS (%-5.37) katsayı tahmin sonuçlarına göre kamunun işsizlik harcamalarının (UEPUB) ise uzun dönemde istihdamı negatif etkilediği görülmektedir. Yani işsizlik ödemleri, temel toplumsal risklerden biri olan işsizliğe karşı belirli bir minimum gelir düzeyini garanti eden önemli bir refah önlemi olmasının yanı sıra özellikle liberal refah devletlerinin en önemli önceliği olan ekonomik etkinliği istihdam üzerinden olumsuz etkilemektedir. Sonuç olarak istihdam, tüm genel kapsayıcı sosyal harcamalar tarafından uzun dönemde pozitif etkilenirken işsizlik ödemeleri tarafından ise negatif etkilenmektedir.

Tablo 7. Uzun Dönemli İlişkilerin Tahmini

Bağımlı Değişken EMPLOYMENT				
DOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
SH	0.552129	0.104968	5.259965	0.0000
UEPUB	-5.757532	0.549535	-10.47709	0.0000
FMOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
SH	0.511322	0.099344	5.146970	0.0000
UEPUB	-5.373042	0.513042	-10.48071	0.0000

Sosyal harcamalar, işsizlik harcamaları ve istihdam arasındaki nedensellik ilişkisinin araştırıldığı Granger nedensellik testinin ortaya koyduğu sonuçlar, eşbütünleşme yaklaşımı ve sonrasında DOLS ve FMOLS uzun dönemli etkilerin analizi ile elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Granger nedensellik testine göre sosyal harcamalar ve istihdam arasında çift yönlü nedensellik bulunmaktadır. İstihdamın sosyal harcamaların nedeni olması, sosyal harcamaların istihdamdaki değişimden etkilendiğini göstermektedir, bu da istihdamın bir ekonomik etkinlik unsuru olduğu düşünülmüşse ekonomik büyümenin (LGDP) sosyal harcamaların nedeni olduğu yönündeki nedensellik sonuçlarını destekler niteliktedir. Sosyal harcamaların istihdamın nedeni olması, elde edilen önemli bir sonuçtur ki bu ilişkinin şiddeti DOLS (0.55) ve FMOLS (0.51) ile daha önce belirlenmiştir. Diğer taraftan işsizlik harcamaları ve istihdam arasında tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. İşsizlik harcamalarının istihdamın nedeni olması elde edilen önemli bir sonuçtur. Bu sonuç, DOLS (%-5.75) ve FMOLS (%-5.37) tahmin sonuçlarını destekler niteliktedir. Sosyal harcamalar ve işsizlik ödemeleri arasında da tek yönlü nedensellik olduğu (sosyal harcamalar işsizlik harcamalarının nedenidir) granger nedensellik testi ile belirlenmiştir. Dumitrescu Hurlin panel nedensellik testi ile de beklentiyle uyumlu sonuçlar elde edilmiştir. Yine bu testle eşbütünleşme testi ve uzun dönemli etkilerin tahmin edildiği DOLS ve FMOLS tahmin sonuçlarıyla uyumlu bulgular elde edilmiştir.

Tablo 8. Panel Nedensellik Bulguları

Pairwise Granger Nedensellik Testi				
Sıfır Hipotezi	F-istatistiği	Olasılık	Sonuç	
DSH, DEPLOYMENT'in Nedeni Değildir	54.6926	6.E-13	RED	
DEPLOYMENT, DSH'in Nedeni Değildir	4.81741	0.0287	RED	
DUEPUB, DEPLOYMENT'in Nedeni Değildir	39.3622	8.E-10	RED	
DEPLOYMENT, DUEPUB'in Nedeni Değildir	2.07350	0.1505	KABUL	
DUEPUB, DSH'in Nedeni Değildir	0.95423	0.3291	KABUL	
DSH, DUEPUB'in Nedeni Değildir	27.0910	3.E-07	RED	
Pairwise Dumitrescu Hurlin Panel Nedensellik Testi				
Sıfır Hipotezi	W-St.	Zbar-St.	Olasılık	Sonuç
DSH, DEPLOYMENT'in Nedeni Değildir	4.06120	7.46238	9.E-14	RED
DEPLOYMENT, DSH'in Nedeni Değildir	1.22701	0.35239	0.7253	KABUL
DUEPUB, DEPLOYMENT'in Nedeni Değildir	4.58715	8.78199	0.0000	RED
DEPLOYMENT, DUEPUB'in Nedeni Değildir	2.33900	3.14138	0.0017	RED
DUEPUB, DSH'in Nedeni Değildir	2.21913	2.84062	0.0045	RED
DSH, DUEPUB'in Nedeni Değildir	2.51727	3.58867	0.0003	RED

Model 3

Bu modelin zaman aralığı ve uygulamaya konu olan ülkelerin 2. model ile aynı olması nedeniyle sosyal harcama (SH) ve kamunun işsizlik harcamaları (UEPUB) serilerinin durağanlık sınaması sonuçları 2. model ile aynıdır ve bu sebeple bu tabloda tekrar yer verilmemiştir. Tablo 9’a bakıldığında kadın istihdamı (WOMANE) serisinin sabitli birim kök sınamasında Im, Pesaran ve Shin test tekniğine göre durağan olmadığı sabitli ve trendli birim kök sınamasında ise genel olarak durağan olmadığı görülmektedir. SH ve UEPUB serilerinin durağan olmadıkları Tablo 5’te gösterilmiştir. Her üç serinin birinci farkları alındığında durağan hale geldikleri görülmektedir. Tablo 9. Panel Birim Kök Testi Tahmin Bulguları

Test	t-istatistiği (0)	Olasılık (0)	t- istatistiği (I)	Olasılık (I)
Sabitli (WOMANE)				
Levin, Lin & Chu	-4.13966	0.0000	-3.93195	0.0000
Im,Pesaran&Shin	-0.57463	0.2828	-5.60364	0.0000
Fisher-ADF	46.2793	0.0780	99.5586	0.0000
Fisher-PP	48.7318	0.0487	137.324	0.0000
Sabitli ve Trendli (WOMANE)				
Levin, Lin & Chu	1.71118	0.9565	-2.41193	0.0079
Breitung	-3.13547	0.0009	-1.89404	0.0291
Im,Pesaran&Shin	0.40302	0.6565	-5.27663	0.0000
Fisher-ADF	36.0634	0.3723	91.5971	0.0000
Fisher-PP	14.5032	0.9986	107.622	0.0000

Kadın istihdamı (WOMANE), sosyal harcama (SH) ve kamu işsizlik harcamaları (UEPUB) olmak üzere bu üç değişken arasındaki uzun dönemli ilişkiyi incelemek için Kao ve Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme test teknikleri sırası ile uygulanmıştır. Değişkenler arasında eşbütünleşme yoktur sıfır hipotezinin araştırıldığı Kao Panel Eşbütünleşme testine göre “kadın istihdamı, sosyal harcama ve kamu işsizlik harcamaları” arasında eşbütünleşme ilişkisinin olduğu kabul edilmiştir (0.0531). Benzer şekilde Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme testi ile de tekrar Ho hipotezi reddedilmiş ve değişkenler arasındaki eşbütünleşme ilişkisinin var olduğu kabul edilmiştir. Panel eşbütünleşme sonuçlarına göre kadın istihdamı, kamu sosyal ve işsizlik harcaması serileri arasında uzun dönemde ilişki olduğu ortaya koyulmuştur.

Tablo 10. Panel Eşbütünleşme Test Bulguları

Kao Panel Eşbütünleşme (WOMANE SH UEPUB)				
ADF		t- istatistiği	Olasılık	Ho
Kalıntı varyans	1.160397	-1.615132	0.0531***	Eşbütünleşme Yoktur
HAC varyans	2.656703			
Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme (WOMANE SH UEPUB)				
	Fisher is.(iz)	Olasılık	Fisher is.	Olasılık
r = 0	145.7*	0.0000	114.0*	0.0000
r ≤ 1	65.62*	0.0009	52.62**	0.0217

*%1 düzeyinde anlamlı; **%5 düzeyinde anlamlı; ***%10 düzeyinde anlamlı

Kadın istihdamı, toplam istihdam oranının yanı sıra işgücü piyasalarının diğer bir bileşenidir ve bu yönüyle ekonomik etkinlik açısından önem arz etmektedir. Diğer taraftan kadının toplumsal rolü veya cinsiyet eşitsizliği gibi sosyal sonuçları nedeniyle de ekonomik alandan daha fazla anlam ifade etmektedir. Ekonomik ve sosyal sonuçları nedeniyle analizin bir parçası olan kadın istihdamı üzerinde refah devleti etkisinin araştırıldığı DOLS tahmin sonuçlarına göre sosyal harcama değişkeni istatistiki olarak anlamlıdır. Sosyal harcamalarda uzun dönemde meydana gelen %1’lik artış, kadın istihdamını %1.45 oranında artırmaktadır. Yani istihdam yapısının önemli bir bileşeni olan kadın istihdamı uzun dönemde sosyal harcamalar tarafından iyileştirilmekte ve bu durumdan toplam istihdam pozitif olarak etkilenmektedir. Bu da literatürde benzer sonuçlara ulaşan çalışmaları (Mandel ve Semyonov, 2006) destekleyici bir sonuçtur. FMOLS tahmin sonuçları da benzer şekilde sosyal harcamalardaki %1’lik bir artışın kadın istihdamını %1.40 oranında artıracığını göstermektedir. Hem DOLS (%-8.77) hem de FMOLS (%-8.01) katsayı tahmin sonuçlarına göre kamunun işsizlik harcamaları (UEPUB) ise uzun dönemde kadın istihdamını azaltmaktadır. Yani işsizlik ödemeleri, bir önceki modelde ortaya koyulduğu gibi uzun dönemde hem genel istihdama zarar vermekte hem de bu modelde görüldüğü üzere kadın istihdamını negatif etkilemektedir. Diğer taraftan 2. ve 3. modelden elde edilen önemli ve ortak bir sonuç ise, sosyal harcamaların toplam istihdamdan ziyade kadın istihdamını daha fazla artırdığıdır. Bunun nedeni ise kapsayıcı sosyal harcamaların çocuk veya aile harcamaları yoluyla kadınların aile yükünü azaltarak onların istihdamının önünü açması ve kadını aileye bağımlı olmaktan çıkarması olarak görülebilir. Ayrıca sosyal harcamaların toplam istihdamdansa kadın istihdamını daha pozitif şekilde etkilemesi istihdamda cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi gibi olumlu sosyal sonuçlar da doğurabilmektedir. Bu iki modelden elde edilen diğer önemli sonuç ise işsizlik harcamalarının toplam istihdamdansa kadın istihdamını daha fazla negatif yönde etkilemesidir. Bu da işsizlik harcamalarının kadın istihdamında daha fazla caydırıcı nitelik taşıdığını göstermektedir.

Tablo 11. Uzun Dönemli İlişkilerin Tahmini

Bağımlı Değişken WOMANE				
DOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
SH	1.450057	0.164464	8.816876	0.0000
UEPUB	-8.778562	0.164464	-10.09101	0.0000
FMOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
SH	1.400890	0.82124	8.0767887	0.0000
UEPUB	-8.012320	0.159775	-9.710443	0.0000

Kadın istihdamı, sosyal harcamalar ve kamu işsizlik harcamaları arasındaki nedensellik ilişkisinin araştırıldığı Granger nedensellik testinin ortaya koyduğu sonuçlar, eşbütünleşme yaklaşımı ve sonrasında DOLS ve FMOLS uzun dönemli etkilerin analizi ile elde edilen bulgularla uyumlu sonuçlar vermiştir. Granger nedensellik testine göre sosyal harcamalar ve kadın istihdamı

arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunmaktadır. Kadın istihdamının sosyal harcamaların nedeni olması, istihdam yolu ile ekonomik etkinlik içerisinde payı olan kadın istihdamındaki değişimden sosyal harcamaların etkilendiğini göstermektedir. Sosyal harcamaların kadın istihdamının nedeni olması, elde edilmesi beklenen bir sonuçtur. Bu ilişkinin şiddeti, DOLS (1.45) ve FMOLS (1.40) ile daha önce belirlenmiştir. Benzer şekilde işsizlik harcamaları ve kadın istihdamı arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. İşsizlik harcamalarının kadın istihdamının nedeni olması, elde edilen diğer önemli bir sonuçtur ve bu ilişkinin şiddeti (-8.77; -8.01) de aynı testlerle belirlenmiştir. Kadın istihdamının işsizlik ödemelerinin nedeni olması, işsizlik ödemelerinin kadın istihdamı boyutlarından etkilendiğini göstermektedir. Dumitrescu Hurlin panel nedensellik testi ile de eşbütünleşme testi ve uzun dönemli etkilerin tahmin edildiği DOLS ve FMOLS tahmin sonuçlarıyla uyumlu bulgular elde edilmiştir.

Tablo 12. Panel Nedensellik Bulguları

Pairwise Granger Nedensellik Testi				
Sıfır Hipotezi	F-istatistiği	Olasılık	Sonuç	
DSH, DWOMANE'nun Nedeni Değildir	31.3217	2.E-13	RED	
DWOMANE, DSH'in Nedeni Değildir	6.29728	0.0020	RED	
DUEPUB, DWOMANE'nun Nedeni Değildir	22.4949	5.E-10	RED	
DWOMANE, DUEPUB'ın Nedeni Değildir	6.62730	0.0015	RED	
DUEPUB, DSH'in Nedeni Değildir	1.23234	0.2926	KABUL	
DSH, DUEPUB'ın Nedeni Değildir	14.1129	1.E-06	RED	
Pairwise Dumitrescu Hurlin Panel Nedensellik Testi				
Sıfır Hipotezi	W-Stat.	Zbar-Stat	Olasılık.	Sonuç
DSH, DWOMANE'nun Nedeni Değildir	5.25759	5.18330	2.E-07	RED
DWOMANE, DSH'in Nedeni Değildir	1.75940	-0.74692	0.4551	KABUL
DUEPUB, DWOMANE'nun Nedeni Değildir	4.44832	3.81140	0.0001	RED
DWOMANE, DUEPUB'ın Nedeni Değildir	3.00247	1.36036	0.1737	KABUL
DUEPUB, DSH'in Nedeni Değildir	3.70854	2.55732	0.0105	RED
DSH, DUEPUB'ın Nedeni Değildir	7.14466	8.38230	0.0000	RED

Model 4

Bu modelin zaman aralığı ve uygulamaya konu olan ülkelerin 1. model ile aynı olması nedeniyle sosyal harcama (SH) serisinin durağanlık sınaması sonuçları 1. model ile aynıdır ve bu nedenle model 4'e ait tabloda tekrar yer verilmemiştir. Tablo 13., doğumda beklenen yaşam süresi (LLIFE) serisinin durağanlık sınamalarını göstermektedir. Logaritmik beklenen yaşam süresi serisinin durağanlık analizi, sabitli birim kök sınaması açısından Ho hipotezinin kabul edildiğini yani LLIFE serisinin durağan olmadığını göstermiştir. Sabitli ve trendli birim kök analizinde ise yalnızca Breitung birim kök testinde durağan olmadığı görülmektedir. Diğer taraftan her iki serinin de birinci farkları alındığında durağan hale geldiği görülmektedir.

Tablo 13. Panel Birim Kök Testi Tahmin Bulguları

Test	t- istatistiği (0)	Olasılık(0)	t- istatistiği (I)	Olasılık (I)
Sabitli (LLIFE)				
Levin, Lin & Chu	-0.54863	0.2916	-24.9162	0.0000
Im,Pesaran&Shin	6.46579	1.0000	-25.0006	0.0000
Fisher-ADF	9.55519	1.0000	442.519	0.0000
Fisher-PP	16.7643	0.9942	494.680	0.0000
Sabitli ve Trendli (LLIFE)				
Levin, Lin & Chu	-2.56261	0.0052	-19.8180	0.0000
Breitung	0.56609	0.7143	-19.8180	0.0000
Im,Pesaran&Shin	-2.57158	0.0051	-22.4714	0.0000
Fisher-ADF	59.3834	0.0045	401.100	0.0000
Fisher-PP	53.3504	0.0185	1270.92	0.0000

Sosyal harcama (SH) ve beklenen yaşam süresi (LLIFE) değişkenlerinin arasındaki uzun dönemli ilişkiyi incelemek için Kao ve Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme test teknikleri uygulanmıştır. Değişkenler arasında eşbütünleşme yoktur sıfır hipotezinin araştırıldığı Kao Panel Eşbütünleşme testine göre “sosyal harcama ve LLIFE” değişkenleri arasında eşbütünleşme ilişkisinin olduğu %95 anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir (0.0364). Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme testi ile de Kao eşbütünleşme testi ile benzer sonuçlar elde edilerek tekrar Ho hipotezi reddedilmiş ve değişkenler arasındaki eşbütünleşik ilişki kabul edilmiştir.

Tablo 14. Panel Eşbütünleşme Test Bulguları

Kao Panel Eşbütünleşme (LLIFE SH)				
ADF		t- istatistiği	Olasılık	Ho
Kalıntı varyans	1.64E-05	-1.794411	0.0364*	Eşbütünleşme Yoktur
HAC varyans	5.17E-05			
Johansen Fisher Panel Eşbütünleşme (LGDP SH)				
	Fisher is.(iz)	Olasılık	Fisher is.	Olasılık
r = 0	55.31*	0.0119	52.04*	0.0246
r ≤ 1	42.91	0.1406	42.91	0.1406

*%5 düzeyinde anlamlı

Sosyal harcamaların, yaşam kalitesinin veya genel refahın bir ölçütü ve göstergesi olarak ele alınabilecek bir veri olan doğumda beklenen yaşam süresi üzerindeki uzun dönem etkisi sırası ile DOLS ve FMOLS yöntemleri ile analiz edilmiştir. Beklenen yaşam süresinin bağımlı değişken olarak alındığı DOLS tahmin sonuçları, sosyal harcama katsayısının istatistiki olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. DOLS katsayı tahmini, sosyal harcamalardaki %1’lik bir artışın beklenen yaşam süresini %0.0090 oranında artıracağını göstermektedir. Yani uzun dönemde sosyal harcamalarda meydana gelen artış yaşam kalitesini pozitif anlamda etkilemektedir. FMOLS tahmin sonuçlarına göre de sosyal harcama katsayısının istatistiki olarak anlamlı olduğu

görülmektedir. FMOLS katsayı tahmini, sosyal harcamalardaki %1’lik bir artışın beklenen yaşam süresini %0.0094 oranında artıracağını göstermektedir. Yani FMOLS tahmin sonuçlarına göre de uzun dönemde sosyal harcamalarda meydana gelen artış yaşam kalitesini pozitif anlamda etkilemektedir. Hem DOLS hem de FMOLS tahmin sonuçları sosyal harcamaların, toplumların yaşam kalitesi veya toplumların genel refahı üzerindeki pozitif etkisini ortaya koymuştur. Bu sonuç ile refah devletinin ekonomik etkinliğin yanı sıra sosyal beklentiler açısından da beklenildiği üzere ve kendi amaçlarıyla doğru orantılı olarak olumlu etkiler yarattığı ortaya koyulmuştur.

Tablo 15. Uzun Dönemli İlişkilerin Tahmini

Bağımlı Değişken LLIFE				
DOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
SH	0.009006	0.000993	9.068502	0.0000
FMOLS				
Değişken	Katsayı	St.Hata	t-istatistiği	Olasılık
SH	0.009470	0.000780	12.13882	0.0000

Sosyal harcamalar ve yaşam kalitesini temsil eden LLIFE değişkenleri arasındaki nedensellik ilişkisi, Granger nedensellik testi ve Dumitrescu Hurlin panel nedensellik testi ile araştırılmıştır. Granger nedensellik testi, eşbütünleşme yaklaşımı ve uzun dönemli etkilerin tahmin edildiği DOLS ve FMOLS tahmin sonuçlarıyla uyumlu olarak sosyal harcamaların beklenen yaşam süresinin nedeni olduğunu ortaya koymuştur. Dumitrescu Hurlin panel nedensellik testi ile ise sosyal harcamalar ve beklenen yaşam süresi ikilisi arasında çift yönlü bir nedensellik elde edilmiştir.

Tablo 16. Panel Nedensellik Bulguları

Pairwise Granger Nedensellik Testi				
Sıfır Hipotezi	F-istatistiği	Olasılık	Sonuç	
DSH, DLLIFE'in Nedeni Değildir	7.82243	0.0004	RED	
DLLİFE, DSH'in Nedeni Değildir	2.08090	0.1259	KABUL	
Pairwise Dumitrescu Hurlin Panel Nedensellik Testi				
Sıfır Hipotezi	W-Stat.	Zbar-Stat	Olasılık	Sonuç
DSH, DLLIFE'in Nedeni Değildir	3.52284	2.37396	0.0176	RED
DLLİFE, DSH'in Nedeni Değildir	1.10831	-1.85262	0.0639	RED

Sonuç

Bir toplumun temel hedefi, tüm üyelerinin refahını en yüksek düzeye ulaştırmaktır. Özellikle liberal refah rejimlerinin en büyük önceliği olan başarılı ekonomik performans, diğer tüm refah rejimleri tarafından da arzu edilmektedir. Dolayısıyla, refah önlemlerinin ekonomik etkinliğin önemli bileşenlerinden olan ekonomik büyüme ve istihdam üzerinde olumsuz bir etki

yaratmaması beklenir. Bu bağlamda çalışmada, refah devleti harcamalarının ekonomik etkinlik üzerindeki etkilerini ortaya koymak adına öncelikle refah harcamalarının ekonomik büyüme ve istihdam üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda beklenildiği üzere refah devletinin ekonomik büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu ortaya koyulmuş diğer taraftan refah devletinin ekonomik etkinliğe zarar vereceği düşüncesine karşı bir görüş sunmuştur. Ayrıca ekonomik büyümenin de devletin yapmış olduğu sosyal harcamaları desteklediği ortaya koyulmuş ve sonuç olarak refah devleti ve ekonomik büyüme arasında karşılıklı pozitif etki belirlenmiştir.

Refah devletinin önemli ekonomik taahhütlerinden biri tam istihdamın sağlanması ve sürdürülmesidir. Refah devletlerinin ekonomik performansı, ekonomik büyümenin yanı sıra istihdam açısından da değerlendirmeye alınmıştır. Refah devletinin istihdam üzerindeki etkileri hususunda analizde iki önemli ayırt edici sonuç elde edilmiştir. Birincisi beklenildiği üzere refah devletinin istihdamı pozitif yönde etkilediğidir. İkincisi sonuç ise işsizlik ödemelerinin istihdam üzerinde negatif etki yarattığıdır. Bu sonuç tüm genel refah devleti programlarının mı yoksa belirli refah programlarının mı çalışma caydırıcı unsurlar ürettiği hususuna ışık tutar niteliktedir. Yani çalışma sonucunda bir bütün olarak refah devletinin ekonomik etkinliğe zarar vereceği düşüncesine karşıt olarak yalnızca işsizlik ödemeleri gibi bazı uygulamaların verimlilik kaybı endişeleriyle ele alınması gerektiği söylenebilir.

Kadın istihdamı, hem toplam istihdamın bir bileşeni olması hem de kadının aile eksenli toplumsal rolü ve cinsiyet eşitliği gibi sosyal sonuçları nedeniyle oldukça önemlidir. Ekonomik olduğu kadar bir sosyal istikrar unsuru olması nedeniyle analize konu olan kadın istihdamının refah devletinden nasıl etkilendiğinin araştırıldığı modelde ise toplam istihdam sonuçlarıyla benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kadın istihdamında da toplam istihdamda olduğu gibi sosyal harcamalar ve işsizlik ödemeleri arasında sosyal harcamalar lehine verimlilik ayrımı ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan sosyal harcamaların toplam istihdamdan ziyade kadın istihdamını daha fazla artırması, kapsayıcı sosyal harcamaların çocuk veya aile harcamaları yoluyla kadınların aile yükünü azaltarak onların istihdamının önünü açtığı ve kadını aileye bağımlı olmaktan çıkardığı şeklinde yorumlanabilir. Buna ek olarak işsizlik harcamalarının toplam istihdamdansa kadın istihdamını daha negatif yönde etkilemesi, işsizlik harcamalarının kadın istihdamında daha fazla caydırıcı nitelik taşıdığını göstermektedir.

Diğer taraftan refah devletinin genel refah üretmedeki başarısını değerlendirmek adına genel refahı ifade eden bir değişken olarak doğumda beklenen yaşam süresinin refah devleti harcamaları ile olan bağlantısı ortaya koyulmuştur. Tahmin sonuçları ile refah devletinin genel refah yaratılması hususundaki başarısı ortaya koyulmuştur. Bu sonuç, refah devletinin ekonomik etkinliğin yanı sıra kendi amaçlarıyla uyumlu olarak sosyal beklentiler açısından da olumlu etkiler yarattığını göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada, refah devleti geleneğine ait bazı ortak temel hedefler açısından değerlendirmeler yapılmıştır ve refah devletinin bu temel hedefler açısından bulunduğu nokta ortaya koyulmak istenmiştir. Nihayetinde refah devletinin ekonomik büyüme, genel istihdam, kadın istihdamı ve genel refah üzerinde olumlu sonuçlar yarattığı ortaya koyulmuştur.

Kaynakça

- Ahn, S.H., Kim, S.W. (2015) "Social Investment, Social Service and the Economic Performance of Welfare States", *Int J Soc Welfare*, 24, pp.109–119.
- Asongua, S. A., Nwachukwub, J. C. (2016) "Welfare Spending and Quality of Growth in Developing Countries: A Note on Evidence from Hopefuls, Contenders and Best Performers", *The Social Science Journal*, 53, pp.495–500.
- Atkinson, A. B. (1995) *Incomes and the Welfare State: Essays on Britain and Europe*, Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
- Baltagi, B. H. (2008) "Forecasting with Panel Data", *Journal of Forecasting*, 27, pp.153–173.
- Brady, D. (2005) "The Welfare State and Relative Poverty in Rich Western Democracies, 1967-1997", *Social Forces*, 83- 4, pp. 1329-1364.
- Castles, F. G., Dowrick S. (1990) "The Impact of Government Spending Levels on Medium Term Economic Growth in the OECD, 1960-1985", *Journal of Theoretical Politics*, 2-2, pp. 173-204.
- Clayton, R., Pontusson, J. (1998) "Welfare-State Retrenchment Revisited: Entitlement Cuts, Public Sector Restructuring, and Inegalitarian Trends in Advanced Capitalist Societies", *World Politics*, 51- 1, pp. 67-98.
- Dumitrescu, E. I., Hurlin, C. (2012) "Testing for Granger Non-Causality in Heterogeneous Panels", *Economic Modelling*, 29, pp.1450–1460.
- Esping-Andersen, G. (1990) *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, New Jersey: Princeton University Press.
- Gao, H., Zhai, F., Yang, S., Li, S. (2014) "Does Welfare Enable Family Expenditures on Human Capital? Evidence from China", *World Development*, 64, pp. 219–231,
- Hansson, P., Henrekson M. (1994) "A New Framework for Testing the Effect of Government Spending on Growth and Productivity", *Public Choice*, 81- ¾, pp. 381-401.
- Headey, B., Goodin, R. E., Muffels, R. (1999) *Real Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge University Press.
- Headey, B., Goodin R. E., Muffels, R., Dirven, H. (1997) "Welfare over Time: Three Worlds of Welfare Capitalism in Panel Perspective", *Journal of Public Policy*, 17- 3, pp. 329-359.
- Headey, B., Goodin R. E., Muffels, R., Dirven, H. (2000) "Is There a Trade-Off Between Economic Efficiency and a Generous Welfare State? A Comparison of Best Cases of The Three Worlds of Welfare Capitalism", *Social Indicators Research*, 50- 2, pp. 115-157.
- Heijink, R., Koolman X., Gert P. (2013) "Spending More Money, Saving More Lives? The Relationship Between Avoidable Mortality and Healthcare Spending in 14 Countries" *The European Journal of Health Economics*, 14- 3, pp. 527-538
- Im, K. S., Pesaran, M. H., Shin, Y. (2003) "Testingfor Unit Roots in Heterogeneous Panels", *Journal of Econometrics*, 115, pp. 53-74.
- Johansen, S. (1988) "Statistical Analysis Of Cointegration Vectors", *Journal of Economic Dynamics and Control*, 12, pp. 231-254.
- Kangas, O. (1991) "The Bigger the Better? On the Dimensions of Welfare State Development: Social Expenditures Versus Social Rights", *Acta Sociologica*, 34- 1, pp.33-44.
- Kao, C. (1999) "Spurious Regression and Residual-Based Tests for Cointegration in Panel Data", *Journal of Econometrics*, 90, pp.1-44.
- Kenworthy, L. (1999) "Do Social-Welfare Policies Reduce Poverty? A Cross-National Assessment", *Social Forces*, 77- 3, pp.1119-1139.
- Korpi, W. (1985) "Economic Growth and the Welfare State: Leaky Bucket or Irrigation System?", *European Sociological Review*, 1- 2, pp.97-118.

- Levin, A., Lin, C-F., Chu, C.S.J. (2002) "Unit Root Tests In Panel Data: Asymptotic and Finite Sample Properties", *Journal of Econometrics*, 108 pp.1-24.
- Mingione, E. (2011) "Güney Avrupa Refah Modeli ve Yoksulluk ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Mücadele", içinde A. Buğra ve Ç. Keyder (der.), *Sosyal Politika Yazıları*. İstanbul: İletişim Yayınları: 261-287.
- Maddala, G. S., Wu, S. (1999) "A Comparative Study Of Unit Root Tests With Panel Data And A New Simple Test", *Oxford Bulletin Of Economics And Statistics*, Special Issue (1999) 0305-9049, pp. 631-653.
- Mandel, H., Semyonov, M. (2006) "A Welfare State Paradox: State Interventions and Women's Employment Opportunities in 22 Countries", *American Journal of Sociology*, 111 – 6, pp.1910-1949.
- OECD, (2014), *OECD Employment Outlook 2014*, OECD Publishing.
- OECD, 10 Aralık 2016, Labour Force Statistics, (Çevrimiçi) <http://stats.oecd.org>.
- OECD, 10 Aralık 2016, Social Expenditure Database (SOCX), (Çevrimiçi) <http://stats.oecd.org>.
- Pacek, A., Radcliff, B. (2008) "Assessing the Welfare State: The Politics of Happiness", *Perspectives on Politics*, 6- 2, pp.267-277.
- Palme, J. (2006) "Welfare States and Inequality: Institutional Designs and Distributive Outcome", *Research in Social Stratification and Mobility*, 24, pp.87-403.
- Pedroni, P. (2000) "Fully Modified Ols For Heterogeneous Cointegrated Panels", *Nonstationary Panels, Panel Cointegration and Dynamic Panels*, 15, pp.93-130.
- Persson, T., Tabellini, G. (1994). "Is Inequality Harmful For Growth?", *American Economic Review*, 76-1, pp.191-203.
- Ryan, P. (2003) "The State of the Welfare State", *Review of Income and Wealth*, 49-1, pp.135-45.
- Shim, J. (2015) "Social Welfare Expenditures and Infant Mortality Social Welfare Expenditures and Infant Mortality", *Social Work in Public Health*, 30:7, pp. 567-577.
- Tatoğlu, F. Y. (2013) *İleri Panel Veri Analizi*, İstanbul: Beta Basım.
- Taydas, Z., Peksen, D. (2012) "Can States Buy Peace? Social Welfare Spending and Civil Conflicts", *Journal of Peace Research*, 49- 2, pp. 273-287.
- Weede, E. (1991) "The Impact of State Power on Economic Growth Rates In OECD Countries", *Quality and Quantity*, 25-4, pp.421-438.
- World Bank: 10 Aralık 2016, World Data Bank World Development Indicators, (Çevrimiçi) <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>,
- Zwiers, M., Koster, F. (2015) "The local structure of the welfare state: Uneven effects of Social Spending on Poverty Within Countries", *Urban Studies*, 52-1, pp. 87-102.

